

Cynthia Mc Leod

De 'grande dame' van de Surinaamse literatuur
Paramaribo, 4 oktober 1936
Geschreven door Jerry Dewnarain

Cynthia Mc Leod-Ferrier is een soort ambassadrice voor haar land Suriname. Als dochter van de laatste gouverneur en eerste president van Suriname, Johan Ferrier, en zus van de Nederlandse politica Kathleen Ferrier, heeft ze haar bekendheid mee. Ze wordt vaak uitgenodigd door allerlei literaire instituties, scholen en universiteiten voor het geven van lezingen. Voor een groot deel van haar lezers is ze een symbool en een voorbeeldfiguur geworden, omdat ze de Surinaamse geschiedenis op een herkenbare manier in haar boeken verwerkt. Cynthia Mc Leod is ook de meest gelezen schrijver onder Surinaamse middelbare scholieren voor hun leeslijst, al meer dan twintig jaar een ongebroken record.

Surinaamse geschiedenis komt tot leven

Mc Leod schrijft vanuit Suriname maar haar werk wordt in Nederland uitgegeven. Ze debuteerde met de roman *Hoe duur was de suiker?* in 1987. Met deze uitgave boekte zij meteen groot succes in Suriname: haar boek werd razend populair en beleefde vele herdrukken. Ook in Nederland brak ze al gauw door. Daarna volgde een indrukwekkend oeuvre van historische romans dat de Surinaamse plantagetijd en andere historische gebeurtenissen uit de Surinaamse geschiedenis zeer levendig beschrijft. Hierdoor mag zij wel de *grande dame* van de Surinaamse literatuur worden genoemd. Veelzijdigheid is kenmerkend voor het schrijverschap van Cynthia Mc Leod. Haar bibliografie bestaat uit kinderboeken, historische romans, studies en documentair werk.

Hoe duur was de suiker?

Mc Leods debuut *Hoe duur was de suiker?* verscheen toen zij 51 jaar was. De roman speelt in een joods milieu; voor het eerst in de Surinaamse romanliteratuur. Het is het verhaal van de joodse plantersfamilie Fernandez in het achttiende-eeuwse Suriname, de bloeiperiode van de suikercultuur. Tegen een achtergrond van historische gebeurtenissen, zoals de aanvallen van weggelopen slaven, het militaire optreden vanuit Nederland en de crisis op de Amsterdamse beurs in 1773, ontrolt zich de rivaliteit tussen de mooie, losbandige Sarith en haar timide halfzusje Elza. Het is een roerige tijd: de Boni-oorlogen, de aanleg van het Cordonpad, en alle personages - de bewoners van verschillende suikerplantages, inclusief de slaafgemaakte Afrikanen - moeten de prijs van de suikercultuur 'betalen'. Na het verkoopssucces in Suriname, bracht uitgeverij Conserve het boek in 1995 ook in Nederland uit en volgde vele herdrukken. Ook werd het in het Duits en het Engels vertaald. In 2013 maakte Jean van de Velde er een film en een tv-serie van, met in de hoofdrollen Gaite Jansen en Yootha Wong-Loi-Sing.

Suikeronderneming Mariënborg

Na haar debuut schreef Mc Leod nog een aantal historische romans. Tweemaal twee die wat thematiek betreft sterk op elkaar lijken. Eerst verschenen *Vaarwel Merodia* (1993) en *Ma Rochelle Passée/ Welkom El Dorado* (1996): in de negentiende eeuw spelende romans waarin de groeiende etnische verscheidenheid een leidmotief is. Daarna volgden *Tweemaal Mariënborg* (1997) en *Herinneringen aan Mariënborg* (1998). Beide laatstgenoemde romans gaan over de mysterieuze gebeurtenissen na de moord op de directeur van suikeronderneming Mariënborg in 1902 en de bloedige confrontatie daarna van de opstandige arbeiders met politie en militairen. Op deze suikerplantage is veel gebeurd. Zo vonden er ongelukken plaats waarvan de oorzaak onbekend, vreemd en mysterieus was. De arbeiders schreven de ongelukken toe aan de 'paimans'. Dat is het Sranan-woord voor schuldeiser, schuld, maar ook voor schuldaflossing en boete. Er heerste als het ware een vloek over de plantage die voor onheil zorgde. Dit verhaal doet denken aan *De stille kracht* van Louis Couperus waarin (zwarte) magie ook een belangrijk thema is.

Een gevangene van kleur

In 2001 verscheen *De vrije negerin Elisabeth, gevangene van kleur*. Dit boek is gebaseerd op een studie van Mc Leod zelf uit 1993 en beschrijft het leven van een achttiende-eeuwse ontwikkelde vrije zwarte vrouw die tot de 'beschaafde stand' wil behoren. Om dit doel te bereiken, huwt zij een witte man. Mc Leod wilde deze vrije kleurling uit de vergetelheid halen en het heersende beeld over haar rechtzetten. Volgens haar was deze vrouw niet het zwarte liefje van een of andere Europeaan, maar was ze een vrije en onafhankelijke vrouw, die haar rijkdommen zelf heeft vergaard.

Militaire dictatuur

Mc Leod schreef ook een roman over de militaire dictatuur van de jaren tachtig van de twintigste eeuw in Suriname: *... die revolutie niet begrepen...* (2005). Dat deed ze vanuit het perspectief van een leerkracht. Zelf was Mc Leod jarenlang docent Nederlands op middelbare scholen in Suriname. In deze roman wordt de invloed van de 'revolutie' van de militairen belicht met alle angst en terreur die het dagelijks leven van mensen toen beïnvloedde. Daarnaast speelt in de roman het probleem van de gespleten familie: de hoofdpersoon, Rita, is gescheiden en woont met haar vier kinderen in Suriname. Haar man is er met een andere vrouw vandoor en werkt in Nederland. Rita is lerares op een middelbare school, heeft een vriendenkring waarop zij kan terugvallen, een auto en een eigen huis. Het verhaal begint in 1979: de Surinaamse economie draait behoorlijk maar op de achtergrond rommelt het. Problemen binnen

het leger, protesten omdat er geen water uit de kraan komt en een toenemende ontevredenheid zorgen ervoor dat de regering steeds meer onder druk komt te staan. Uiteindelijk worden vervroegde verkiezingen uitgeschreven voor maart 1980. Deze gaan niet door want in de nacht van zondag 24 op maandag 25 februari wordt er een militaire coup gepleegd. McLeod beschrijft de twijfels maar ook de uitingen van vreugde die bij velen opkomen over deze machtsovername. Plotseling komt er weer water uit de kraan, de straten zijn een stuk veiliger want criminelen worden opgepakt - maar vaak ook mishandeld - en mensen worden ter verantwoording geroepen voor hun daden.

Feiten tegenover persoonlijke geschiedenis

Voor velen is het bovenstaande niet nieuw. McLeod geeft toe dat zij geen onbekende geschiedenis behandelt. Maar zij heeft er niet voor gekozen een feitelijk relaas te schrijven. Het boek is een roman. Dit leidt ertoe dat soms een ongemakkelijke relatie ontstaat tussen de fictieve romanpersonen en de werkelijkheid van de jaren tachtig. Delen van het boek lezen als een nieuwsverslag uit een krant. Veel van de personen die de voorpagina toen domineerden, beschrijft McLeod uitvoerig. Hetzelfde geldt voor allerlei gebeurtenissen van die tijd. De sterkste delen uit het boek zijn dan ook de persoonlijke stukken, cursief weergegeven, die Rita in haar dagboek schrijft. Vanaf pagina 184 beschrijft McLeod de feiten en de beleving van 8 december 1982. Heel concreet. Pagina 187 is zwart. Pikzwart, met in witte letters de woorden: 'Suriname zal nooit meer hetzelfde zijn.'

Tutuba: Het meisje van het slavenchip

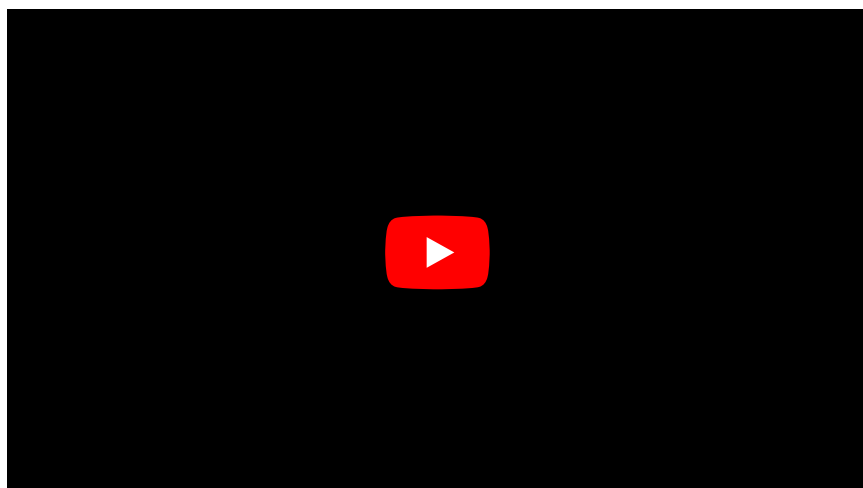
In 2013 verscheen de novelle *Tutuba: Het meisje van het slavenchip*. De hoofdpersoon is Tutuba, een vijftienjarig Ghanees meisje, dat twee dagen voordat ze gaat trouwen, samen met haar tante Sanu wordt geroofd. Ze komen op het slavenchip de Leusden terecht. Na een verschrikkelijke reis zinkt de Leusden in 1738 bij de monding van de Marowijnerivier, waarbij zeer veel slaafgemaakte mensen om het leven komen. Deze scheepsramp is de grootste ramp met een slavenchip in de hele driehonderdjarige trans-Atlantische slavenhandel en is toch al die tijd verzwegen en onbekend gebleven. McLeod geeft de roof en de reis van weerloze Afrikanen aangrijpend weer in haar novelle. Ze maakte gebruik van de bevindingen van het proefschrift van Leo Balai, *Het Slavenchip Leusden; Slavenschepen en de West-Indische Compagnie, 1720-1738*, verschenen in 2011, om zo dicht mogelijk bij het historische verhaal te blijven.

Literaire kritiek

De kritiek op de romans van Cynthia McLeod is wisselend positief en kritisch. Dat laatste vooral omdat de psychologische uitwerking van de romanfiguren te vlak zou zijn en dat er te weinig overgelaten zou worden aan de verbeelding van de lezer zelf. In het verleden zijn discussies gevoerd over de vraag of het werk van McLeod 'literatuur' dan wel 'lectuur' is. Voor de liefhebbers van haar werk is dat vermoedelijk niet belangrijk, zij genieten er gewoon van. Voor de auteur zal een recensie altijd belangrijk zijn, vanuit de wetenschap dat het één mening is, van iemand die zich deskundig acht om een publiek oordeel te geven.

Cynthia McLeod deel 1

Lucinda Malbons in gesprek met Cynthia McLeod over *Hoe duur was de suiker?*

Verder lezen

- [Auteurspagina van Cynthia McLeod op DBNL](#).
- Cynthia McLeod, *Hoe duur was de suiker?* Vaco, Paramaribo 1987
- Cynthia McLeod, *No kwik in ons bos*, met illustraties van Lisa Schmidt. De Nieuwe Kerk, Amsterdam / Uitgeverij Conserve, Schoorl 2017
- Cynthia McLeod, *Peter Pan Suriname*, Balletschool Marlène, Paramaribo 2009
- Hugo Brems, *Altijd weer vogels die nesten beginnen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1945-2005* (2006), p. 578-579, '[Schrijvers uit Suriname](#)'.
- Michiel van Kempen, *Een geschiedenis van de Surinaamse literatuur*. Breda: De Geus, 2003, deel II, pp. 1204 e.v.

- Michiel van Kempen, 'Wat leest de Surinaamse lezer?' In: *Oso, Tijdschrift voor Surinamistiek*, 23 nr. 1 (2004), p.134-146.
- Michiel van Kempen, '[Vrouwen doen Surinamers lezen](#)'. In: *taalschrift.org*, 21 juli 2007.
- Els Moor en Chandra van Binnendijk, 'Het imago van de literaire kritiek'. *de Ware Tijd Literair*, 4 oktober 1997.
- Els Moor, 'Literaire kritiek als heet hangijzer'. *de Ware Tijd Literair*, 2 augustus 1997.
- Wim Rutgers, '[Geschiedenis is een blankwitte vrouw. De historische romans van Cynthia McLeod](#)'. *Ons Erfdeel*. Jaargang 42 (1999).
- Les over *Hoe duur was de suiker?* van [Beeld en Geluid op school](#).

<https://www.literatuurgeschiedenis.org/schrijvers/cynthia-mc-leod>